

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaaja vsako sredo.
Cena: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—. — Poštno-čakovni račun 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravnništvo: Maribor, Koroška cesta 5

Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrt strani Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—, 1/16 str. Din 125.—, Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Kdaj bodo to dobili koroški Slovenci?

Nemški listi v naši državi, med njimi celjska »Deutsche Zeitung«, so zadnji čas poročali, da je prosvetni minister Jugoslavije izdal naredbo, ki bo merodajna za nemške manjšinske šole na državnih ljudskih ali osnovnih šolah v celi državi. Glavne določbe te naredbe so naslednje: Vpisovanje učencev v nemške manjšinske osnovne šole se vrši po izjavi staršev; kot glavni znak za pripadnost k narodnosti se smatra jezik, ki ga rodbina govori. Vpisovanje izvršuje komisija, v kateri sta po dva zastopnika države in nemške manjšine. V slučaju, da je podana izjava občeznano kriva, ali pa da odločitev komisije ni soglasna, se vpis izvrši po želji staršev, pritožba državnega zastopnika pa gre na višje instance (mesta), naposled na prosvetno ministrstvo. Učni jezik je nemški v vseh razredih, tudi v 5. in 6. razredu osnovne šole. Pouk v državnem jeziku (srbo-hrvatskem ali slovenskem) se začne še le v 3. razredu. Dovoljena je ustanovitev zasebnih nemških otroških vrtcev. Dovoljuje se tudi ustanovitev zasebnega nemškega učiteljskega s pravico javnosti pod državnim nadzorstvom.

K tej naredbi, nad katero izražajo nemško-manjšinski listi svoje zadovoljstvo, nekoliko pripomb!

Doslej so državne šolske oblasti pri odločevanju, ali spada kak otrok v manjšinsko ali pa v narodno državno šolo, rabili kot merilo stvarne znake narodnosti, predvsem pokolenje, ki je bilo izraženo v imenu, jezik itd. Ker so uporabljale samo stvarne znake, je tudi njihova odločitev bila stvarna. Voditelji nemške narodne manjšine s tem načinom niso bili zadovoljni, ker ni pospeševal zaželenega ponemškutarnjevanja slovenskih ali srbo-hrvatskih otrok. Način, ki ga predvideva nova naredba prosvetnega ministra, je njihovim željam bolj prikladen.

Pričakovati je namreč, da bodo mnogoteri starši, ki so slovanskega rodu, bodisi radi družinskih zvez z Nemci, ali pa vsled gospodarske odvisnosti in pod gospodarskim pritiskom kot rodbinski jezik izjavili nemščino, čeprav nemščine niti prav ne znajo. Ako bi se od njih zahtevalo, da spišejo le par vrstic pravilne nemščine, bi tega v prav mnogo slučajih ne mogli. Če pa pravilne nemščine ne govorijo in ne piše-

jo, je njihov rodbinski jezik kvečjemu neka zmes napol nemško-zvenecih in slovanskih besed, ni pa nemščina. Po določbi naredbe bodo državni zastopniki v komisiji, ki izvršuje vpisovanje šolskih otrok, imeli bolj pasivno (trpno) ulogo. Če je tudi izjava staršev o rodbinskem jeziku in o narodnosti občeznano kriva, se bo otrok vendar vpisal v nemško šolo, državni zastopniki bodo samo imeli pravico pritožbe na višja mesta. Veliko zadovoljnost je pri voditeljih nemške narodne manjšine tudi vzbudila določba o dovoljenosti nemških zasebnih otroških vrtcev in nemškega zasebnega učiteljskega. Listi nemške narodne manjšine pišejo, da bodo potrebnih v naši državi kakšnih 1500 nemških učiteljev za ljudske šole, sedaj pa jih je komaj 500. Zato pa — tako poudarjajo — nemško učiteljske se mora ustanoviti ter se tudi bo ustanovilo. Sicer bodo oskubitev denarnih sredstev po izjavi teh časnikov stavila nemško vodstvo pred težko nalogo. Da pa bodo sredstva spravili skupaj, to sami verujejo in mi jim to radi verujemo.

Zadnja pripomba, ki pa za nas ni zadnja, se tiče naših slovenskih bratov na Koroškem. Če naša država v toliki meri zadovoljuje zahteve nemške narodne manjšine, ali ne bi bilo primerno in potrebno, da tudi avstrijska, odnosno koroška vlada izpolni upravičene zahteve koroških Slovencev? Že več nego 60 let se voditelji koroških Slovencev borijo za slovenske ljudske šole, pa jih ne dobijo. Na Koroškem ni ne ene slovenske ljudske šole. Ali se zavedamo, kaj je s tem povedano? Ali to ne pomenja, da je nemška večina obsodila koroške Slovence na narodno smrt?! In Slovenci gredo na Koroškem v narodno smrt, ako ne bodo dobili slovenskih ljudskih šol, in to čimprej. Tako Nemci rešujejo vprašanje narodnih manjšin. Če pa so sami narodna manjšina, zahtevajo za sebe vse manjšinske pravice.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Bolgarija bi rada spremenila volilni red. Predsednik bolgarske vlade Ljapčev je pričel pogajanja z voditelji raznih strank glede nameravane spremembe volilnega reda. Po novem vo-

lilnem zakonu bi dobile tudi manjše stranke v zbornici zastopstvo in bi bilo na ta način onemogočeno osnivanje opozicijske skupine.

Rumunski kralj Karol dela s svojimi ministri načrte za gospodarsko obnovo Rumunije, do koje izvedbe bi naj pripomoglo v Parizu najeto posojilo. Da se bo zaupanje zunanjega sveta v Rumunijo zboljšalo, bo skušal kralj osnovati vlado iz vseh strank, ki bi naj izvajala obnovitveni gospodarski program.

Agrarna posvetovanja v Bukarešti. Rumunska vlada je sklenila, povabiti agrarne strokovnjake dne 15. februarja na posvetovanja v Bukarešto. Zastopane bodo na konferenci Bolgarija, Rumunija, Estonija, Poljska, Čehoslovaška in Jugoslavija.

Nemčija dobi veliko francosko posojilo. Pogajanja med nemško vlado ter francoskimi finančnimi skupinami so uspela. Nemčija bo prejela prvi del posojila v iznosu 100 milijonov mark. Za jamstvo tega posojila bo postavila Nemčija trimesečne proračunske dohodke.

Španija pred državnozborskimi volitvami. Volitve za državni zbor so razpisane na Španskem za 1. marec. Zadnje dni je vlada generala Berenguerja ukinila vojno stanje, ki je bilo proglašeno nad Španijo od 15. decembra l. l. naprej. Vojno stanje obstoja še samo za mestu Madrid ter Saragoza in to radi neprestanih dijaških nemirov. Ali bodo te parlamentarne volitve v Španiji res svobodne, je zelo dvomljivo, ker španski narod že ni 20 let volil — svobodno.

Angleški parlament je sprejel zakonski načrt glede spremembe volilnega reda. Namen novega načrta je ta, preprečiti, da bi izvolila manjšina volilcev parlamentarno večino. Angleži se bodo za prihodnje posluževali običajne ožje volitve s to razliko, da se ta uporabi takoj pri prvi volitvi z imenovanjem drugega kandidata.

Kako izvaja Kemalova Turčija zakon o zaščiti države? V zadnjem času je bila v Turčiji odkrita zarota dervišev (menihov), koje cilj je bil: odstraniti potom vstaje vse moderne uvedbe diktatorja Kemal paše. Glavni krivec ponesrečenega revolucionarnega gibanja so bili postavljeni pred izredno sodišče, ki je izreklo 32 smrtnih obsodb. Turški parlament v Angori je pomiloštil 4 obsojence, 28 oseb so obesili dne 4. februarja v Menemenu v okolici mlaazijskega mesta Smirna.

Indija dobila novo glavno mesto. — Danes dne 11. februarja je bilo proglašeno za novo glavno mesto Indije Novi Delhi, kjer so zidali že 19 let palače za podkralja ter za indijsko vlado in parlament.

Katoliška šola v francoskem in angleškem parlamentu.

V francoskem parlamentu se je odgrala koncem preteklega meseca prva ostra borba framacsonstva in od njega odvisnih radikalnih in socialističnih poslancev proti konzervativni desnici. Novi ministrski predsednik Laval je v vladini deklaraciji (izjavi) poudaril, da javna šola ne sme biti predmet strankarske borbe, marveč jamstvo za svobodno vesti vsakega. S tem je nova francoska vlada izjavila svojo voljo, da ne bo ovirati delovanja zasebnih ljudskih šol, ki so vsem framacsonom, liberalcem in socialistom trn v peti. Te zasebne šole so namreč po veliki večini katoliške in njih obiskuje skoro polovica (47%) šoloobveznih otrok. Število otrok v katoliških zasebnih šolah dnevno raste, ker so učitelji državnih šol večinoma organizirani v socialističnih in komunističnih zvezah, starši pa nečejo takšnim učiteljem izročiti svojih otrok. Antiklerikalna, to je proti katoliški Cerkvi in njenim pravicam v javnosti se boreča levica, sestavljena iz radikalov, socialistov in komunistov, je smatrala ravno šolsko vprašanje za ugodno sredstvo, s katerim bi mogla zrušiti novo vlado. Laična šola, to je, posvetna državna šola brez Boga ter veronauka, je v nevarnosti: tako je poudarjala svobodomiselnost levica po svojem glavnem govorniku poslancu Herriotu. »Klerikalizem je sovražnik«, — »posvetnjaško svobodomiselnost je republika«, — »država mora imeti šolski monopol«: te in slične fraze (besede), ki jih je Herriot že nešteto krat govoril, je zopet premleval v parlamentu. Pa niso imele zaželjenega uspeha. Francoski parlament je izrekel Lavalovi vladi in njeni šolski politiki zaupnico z 51, odnosno 54 glasovi večine. Časi, ko so antiklerikalna gesla, izdana od protikrščanskega framacsonstva, obvladovala francosko javnost in zlasti še francosko poslaniško zbornico, so minili. Svobodomiselnost drevesa tudi na Francoskem ne rastejo do nebes.

Tudi v londonskem parlamentu so katoličani uspešno odbili napad na zasebne katoliške šole. Prosvetni minister sedanje delavske vlade je namreč predložil parlamentu zakonski predlog o tem, naj se podaljša šolski pouk čez dosedanje starostno mejo. S tem bi seveda stroški zasebnih katoliških šol narastli za kakšnih 260 milijonov funtov, ker bi katoličani še morali za nove razrede plačevati izdatke. Katoličani pa že tako nosijo za katoliške šole

velike gmotne žrtve, ki jih ni mogoče povečati. Da je bil namenjen občuten udarec katoliškim šolam, je zakonski predlog dokazal s tem, da ni bila predvidena v njem nobena državna podpora za zasebne šole radi podaljšane šoloobvezne dobe. Katoliški člani delavske stranke so se zama trudili, da bi večino stranke pridobili za to, naj opusti to šolsko preosnovo, ki bi hudo zadelo katoliške zasebne šole. Ker vsa ta prizadevanja v okrilju stranke niso imela uspeha, je katoliški član delavske stranke g. Scurr stavil v parlamentu predlog, naj se pred sprejemom vladnega zakonskega osnutka sklene dati nedržavnim (zasebnim) šolam državno podporo za kritje stroškov, ki z novim zakonom nastanejo, in dalje da ta zakon ne stopi v veljavo pred 1. septembrom prihodnjega leta. Pri glasovanju je bil ta predlog sprejet z 282 glasovi, proti je glasovalo 249 poslancev. Tako je delavska vlada pretrpela poraz, katoličani pa so izvajali veliko zmago. To zmago so katoličani pripravili z najdalekosežnejšo agitacijo, ki so jo skozi 2 meseca vodili po vsej Angliji. Po vsej državi so se vršili veliki shodi in manifestacije za enakopravnost in svobodo v šolskem vprašanju. Zadnji dan pred glasovanjem so poslanci dobili preko 100.000 pisem, v katerih so volilci zahtevali od svojih poslancev pravico in enakopravnost za katoličane. Tako znajo katoličani na Angleškem braniti pravice katoliške Cerkve na vzgojo mladine.

Meddržavna in zelo važna katoliška organizacija. V Parizu je bilo zaključeno 4. februarja zborovanje evropskih katoliških parlamentarcev, ki so se udeležili zborovanj kot zastopniki 9 evropskih držav in sicer: Francije, Holandije, Belgije, Nemčije, Poljske, Litve, Italije, Angleške in Luksemburga. Ustanovljena je sedaj katoliška meddržavna organizacija parlamentarcev za podpiranje mirovnega stremjenja, katerega spravlja v opasno nevarnost pretirani nacionalizem in pospešuje obstoječo gospodarsko krizo. Katoličani so dolžni, dati pobudo za učinkovito mednarodno mirovno delo. Omenjeni katoliški organizaciji pripisujejo velik pomen glede ureditve miru v Evropi.

Dva župnika v 100 letih. Župnija Cier de Riviere v toulouški škofiji na Francoskem je brez dvoma znamenita vsaj po tem, da je imela v zadnjih 100 letih samo dva župnika, pa vendar ni bila nikoli brez duhovnika. Nedavno je šel v pokoj župnik, ki je služil v Cieru polnih 45 let. Imenovan je bil l. 1885, njegov prednik pa je služil v isti župniji celo 52 let in nastopil svoje službeno mesto leta 1833. Malo manj kakor sto let sta župnikovala v Cieru le dva župnika, kar priča, da je dotični kraj zdrav. V tem času sta župnika iz svoje fare poslala v samostan sedem žensk in enega moškega ter vzgojila šest mladeničev za duhovniški stan.

Ali že imam kmečki koledar?

Novi stolni dekan.

Za novega stolnega dekana v Mariboru je bil od papeža imenovan mil. g. kanonik dr. Maks Vraber. Tega imenovanja so veseli vsi sobratje in verniki, ki poznajo blagega gospoda kot izbornega govornika in odličnega delavca na polju šolstva in cerkvenega prava.

G. dr. Vraber se je rodil 9. oktobra 1877 v danes obmejni Kapli. Gimnazijo in bogoslovje je končal v Mariboru, kjer je prejel mašniško posvečenje 25. julija 1901. Za kaplana v bil v Makolah, odkoder ga je poslal rajni škof dr. Napotnik v Rim, kjer je nadaljeval in s proglašanjem za doktorja dokončal nauke cerkvenega prava julija l. 1906. Kot mlad doktor je kaplanoval na Vidmu ob Savi ter v Zalcu. Leta 1909 je postal ravnatelj zavoda šolskih sester v Trstu, kjer je deloval do leta 1912. Po vrnitvi iz Trsta je še bil kaplan v Novi cerkvi, za tem vikar v Celju, odkoder je bil poklican za špirituala na mariborsko bogoslovje in si je v tej težavni službi zasigural udanost ter ljubezen mlajše duhovščine. Dne 1. dec. 1918 je postal stolni kanonik in opravlja tudi službo veroučnega nadzornika za srednje šole v lavantinski škofiji.

K zaslužnemu imenovanju iskreno častita blagemu, delavnemu ter prikljubenemu gospodu doktorju »Slovenski Gospodar«!

*

Kralj in kraljica zopet v Beogradu. Kralj in kraljica sta se vrnila 4. februarja po večdnevem in navdušeno pozdravljenem bivanju v Zagrebu ter v okolici zopet v Beograd. Odhajajoč iz Zagreba sta Nj. Vel. kralj in kraljica naklonila sirotam onih dobrodelnih zavodov, ki sta jih posetila za svojega bivanja v Zagrebu 150.000 Din.

Slovesna inštalacija. V soboto dne 7. februarja je bil v mariborski stolnici slovesno inštaliran kot novi stolni dekan gospod dr. Maks Vraber.

60letnico je slavil te dni pisatelj in župnik F. S. Finžgar. Tudi »Slovenski Gospodar« mu kliče: Slava in v zdravju še na mnoga leta!

Grob slovenskega duhovnika na Dunaju. Dne 28. januarja je v minoritskem samostanu na Dunaju v 76. letu v Gospodu zaspal č. g. p. Janez Šterbak, naš rojak od Sv. Lovrenca na Dr. polju. Predlani je obhajal svoj redovni zlati jubilej. Dobro so ga poznali premnogi Slovenci pred in med vojsko; kot navdušen Slovenec je rad vsakemu rojaku pomagal z nasvetom in dejanjem, pa je bil tudi cenjen in ljubljen pri neštetihi učencih in znancih izmed Nemcev. Celo polstoletje je skoro preživel na Dunaju kot katehet, večkrat gvardijan, župnik itd., zato ni čuda, da je ob zlatem jubileju dobil toliko čestitk iz širne Evrope in še iz Amerike. Zelo je tudi ljubil svojo domačijo. Bla-